

Maa- ja metsätalousministeriö
Ruokaosasto

PÖYTÄKIRJA 1/2023
MMM013:00/2014

MANNER-SUOMEN MAASEUDUN KEHITTÄMISOHJELMAN 2014–2020 SEURAN- TAKOMITEA

Aika Keskiviikko 7.6.2023 klo 10:00–13:00
Paikka Paasitorni/ kh. Karhupuisto, Helsinki

Jaana Husu-Kallio/ maa- ja metsätalousministeriö, puheenjohtaja
Taina Vesanto/maa- ja metsätalousministeriö, varapuheenjohtaja
Jyri Inha/ valtiovarainministeriö
Harri Ahlgren/ työ- ja elinkeinoministeriö
Sonja Pyykkönen/ ympäristöministeriö
Tiina Malm/ maa- ja metsätalousministeriö
Sanna Sihvola/maa- ja metsätalousministeriö
Mika Survonen/ maa- ja metsätalousministeriö
Timo Halonen/ maa- ja metsätalousministeriö
Pia Mäkelä/ Ruokavirasto

Raisa Ikonen/ Ruokavirasto
Hannele Sankari/ Ruokavirasto
Marja Karvonen/ Satakunnan ELY-keskus
Timo Pukkila/ Satakunnan ELY-keskus
Kari Kivikko/Hämeen ELY-keskus
Tiina Suutari/ Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Johan Åberg/Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry (klo 10:40 lähtien)
Jari Huovinen/ Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Ulla Hyvönen/ Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
Meira-Pia Lohiluoma/ Österbottens Svenska Lantbrukssällskap
Päivi Kiviranta/ Suomen 4H-liitto, Länsi-Suomi,
Pertti Iivanainen/ Maaseudun kehittäjät
Iikka Peltola/ Keskipiste–Leader ry
Taina Väre/ Suomen kuntaliitto
Leena Anttila/ maa- ja metsätalousministeriö
Virva Terho/ maa- ja metsätalousministeriö
Susanna Ollila/ Ruokavirasto

Poissa: Mats Nylund/ Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC r.f., Marjo Kolehmainen/ Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät, Christell Åström/ Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry, Tapani Veistola/ Suomen luonnonsuojeluliitto, Heli Walls/ Suomen kylät ry, Maria Lindqvist/SEY Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto, Pentti Mäkinen/ Etelä-Savon liitto

Pysyvät asiantuntijat: Taru Haapaniemi/ EU:n komissio, DG AGRI; Minna-Mari Kaila/ maa- ja metsätalousministeriö

Muut asiantuntijat: Meri Kiikkala/ maa- ja metsätalousministeriö

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja Jaana Husu-Kallio avasi kokouksen klo 10:00 ja totesi, että maaseudun kehittämisohjelman toimeenpano on edennyt erittäin hyvin. Ohjelman toteuttaminen on loppusuoralla, ja näillä näkymin tämä on seurantakomitean viimeinen läsnäkokous. Ohjelman toimeenpano jatkuu vielä vuoteen 2026 asti, mutta viimeiset seurantakomitean kokoukset järjestetään todennäköisesti etäkokouksina. Nyt ollaan muutenkin taitekohdassa, sillä maaseudun kehittämisohjelman viimeisten toimeenpanovuosien ohella on aloitettu Suomen CAP-suunnitelman 2023-2027 toteuttaminen. Samanaikaisesti on myös jo aloitettu vuoden 2027 jälkeisen rahoituskauden ennakkovaikuttaminen.

2. Kokouksen järjestäytyminen

Kokouksessa oli läsnä yhteensä 27 jäsentä tai varajäsentä, joten kokous oli päätösvaltainen.

3. Esityslistan hyväksyminen kokouksen työjärjestykseksi

Esityslista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

4. Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014-2020 vuoden 2022 raportti

Virva Terho esitteli maaseudun kehittämisohjelman vuoden 2022 raportin. Ohjelman päätöksenteko päättyi vuoden 2022 lopussa. Luonnonhaittakorvauksien tämän ohjelman viimeinen erä on maksettu ja muiden pinta-ala- ja eläintukien viimeiset erät maksetaan pääsääntöisesti kesäkuun loppuun mennessä. Vuoden 2022 raportti toimitetaan komission hyväksyttäväksi ennen juhannusta.

Maaseuturahaston (ml. siirtymäkauden varat) sidonta-aste oli vuoden 2022 lopussa 99,5 % ja kehyksestä oli maksettu 93,3 %. Maaseuturahaston elpymisvälineen lisävaroista oli sidottu 97 % ja maksettu 63 %. Ohjelman tavoitteiden toteuma on hyvä. Siirtymäkauden varat ja elpymisvarat toivat huomattavan lisäyksen ohjelman kehykseen, mutta ne onnistuttiin ottamaan käyttöön nopealla aikataululla.

Toimintaympäristössä on tapahtunut monia suuria muutoksia rahoituskauden aikana. Esim. maatilojen lukumäärä on vähentynyt huomattavasti, 58 600 tilasta 43 600 tilaan.

PÄÄTÖS: Vuoden 2022 raportti hyväksyttiin yksimielisesti.

5. Manner-Suomen maaseudun kehittämishojelman 2014-2020 muutosesitys

Virva Terho esitteli ohjelman muutosesityksen. Ohjelmanmuutoksessa muutetaan toimenpiteiden rahoituskehyksiä sidontatietojen mukaiseksi. Elpymisvaroja jäi jonkin verran sitomatta, joten luomutuotannon korvauksia voidaan maksaa suunniteltua enemmän elpymisvaroista ja muiden toimenpiteiden kehyksistä tehdään vastaava vähennys. Muutoksen seurauksena ympäristötoimien prosenttiosuus ei vaarannu. Elpymisvarojen ympäristötoimien osuus päinvastoin nousee 74 prosenttiin.

Ohjelman muutosesitys lähetetään komission hyväksyttäväksi vasta syys-lokakuussa. Seurantakomitealta toivotaan mandaattia tehdä tarvittaessa vähäisiä muutoksia komission kanssa käytävien neuvottelujen aikana.

PÄÄTÖS: Ohjelmanmuutos hyväksyttiin yksimielisesti. Päätös sisältää mahdollisuuden tehdä hyväksytyyn muutosesitykseen vähäisiä muutoksia, mikäli tarvetta ilmenee komission kanssa käytävien neuvotteluiden aikana.

6. Katsaus vuosiin 2014-2022

Raisa Ikonen ja Hannele Sankari esittelivät Ruokaviraston katsauksen vuosiin 2014-2022. Rahoituskauden aikana tapahtui paljon sekä ohjelman toimeenpanossa että toimintaympäristössä, esim.:

- Maatalouden yleinen kannattavuus on heikentynyt jatkuvasti kauden aikana.
- Tukien merkitys maaseudulle ja maataloudelle on merkittävä.
- Kahden vuoden siirtymäkausi antoi välttämätöntä joustoa rahoituskausien vaihteeseen.
- Neuvontakorvaus oli kauden alussa uusi tukimuoto, ja se on ollut erittäin suosittu. Noin puolet tiloista on käyttänyt sitä.
- Yritystukien elpymisväline oli käytössä juuri oikeaan aikaan energianhintojen kallistuessa.
- Yhteistyö Leader-ketjussa parani kauden aikana.

- Tietojärjestelmien kehitys on ollut merkittävä. Sähköisten hakemusten osuus maaseudun kehittämistuissa on jo 98,4 %. Ainoastaan maatalouden investointitukihakemuksista osa jätetään edelleen paperilla.
- Maataloustukien tukihakemuksista 46 % jätettiin sähköisenä jo kauden alussa vuonna 2014. Hakuoppaat ja viljelijätukikoulutukset ovat siirtyneet kauden aikana verkkoon. Vuodesta 2023 lähtien viljelijätuissa vain sähköinen haku on mahdollinen.
- Maatilojen lukumäärä on laskenut huomattavasti. Vuonna 2018 päätukihakemuksen jätti ensimmäistä kertaa alle 50 000 tilaa. Tällä hetkellä tilaluku on enää noin 43 000 kpl.
- Vuosittaiset sään ääriolosuhteet, esim. liiallinen kuivuus tai märkyys alkaa olla jo säännöllistä ennemmin kuin poikkeuksellista.

Keskustelu:

- Kauden aikana on tapahtunut todella suuria muutoksia. Todennäköisesti myös kuluvan kauden aikana tulee tapahtumaan sellaista, jota ei nyt osata ennakoida. Digitalisaatio on edennyt MMM:n hallinnonalalla todella hyvin.
- Kausi on ollut varsin synkkä monien äkillisten toimintaympäristön muutosten suhteen. Toivottavasti alkanut rahoituskausi ei ole yhtä tapahtumarikas. Koko ketju on kuitenkin pystynyt toimimaan nopeasti ja joustavasti ja löytänyt keinoja päästä eteenpäin uusissa tilanteissa.
- Haasteista on selvitty hyvällä yhteistyöllä koko ketjun välillä.
- Myös yhteistyö eri rahastojen välillä on syventynyt kauden aikana, erityisesti Leaderin ja kriisitukien osalta.

Kari Kivikko Hämeen ELY-keskuksesta kertoi ELY-keskusten havainnoista menneeltä rahoituskaudelta ja ajatuksia tulevaisuudesta. Toimintaympäristö on muuttunut kauden aikana todella paljon, myös yhteiskunnalliset muutokset ovat olleet suuria. Esim. ilmastomuutos ja koko ruokaketjun merkitys ovat nousseet voimakkaasti esille. Maatalouden kannattavuus- ja kustannuskriisi on ollut suuri haaste koko kauden ajan. Toisaalta koko ruokaketjun yhteistyö on voimistunut, kuluttajat mukaan lukien. Luomutuotantoala on meillä kasvanut ohjelmakauden loppuun asti, kun taas Ruotsissa luomutuotanto on vähentynyt jonkin verran viimeiset 2-3 vuotta. Ympäristön kuormituksen vähentämistävoitteesta on siirrytty yhä enemmän kehittämään ravinteiden kierrätystä.

Maaseudun innovaatioryhmät EIP on rahoituskauden uutena tukimuotona ollut onnistunut. Sen avulla haetaan maatalouden innovaatioita ja käytännön ratkaisuja. Laajakaistatuki on tärkeä, mutta sen avulla ei voida pelastaa maaseutua, se voi vain täydentää yhteyksien rakentamista. Yritystukirahoituksesta on monia hyviä esimerkkejä. Seuranta ei

saisi keskittyä ainoastaan uusien työpaikkojen lukumäärään, koska työpaikkoja ei välttämättä synny. Liikevaihdon kasvu on myös tärkeä tekijä yritystukien vaikuttavuutta arvioitaessa. Kehittämishankkeisiin osallistuu myös aiempaa enemmän yrityksiä. Energia- ratkaisussa ollaan siirrytty yhä enemmän uusiutuvaan energiaan.

Metsäkatoasetuksen vaikutus jo käynnissä oleviin maatalouden investointeihin huolehduttaa maaseudulla. Maatalousinvestoinnit keskittyvät yhä enemmän sekä alueellisesti, että tilakohtaisesti. Tarvittaisiin maatalouspoliittista keskustelua siitä, mihin suuntaan kehitys on menossa ja mihin sitä halutaan ohjata. Nykyiseen keskittymiskehitykseen ollaan pääosin ajautettu.

Viime aikoina työllisyysaste on noussut erityisesti maaseudulla, mutta samanaikaisesti työllisten kokonaismäärä on pienentynyt. Verrattuna muihin pohjoismaihin Suomen alueellinen työikäisen väestön kehitysennuste vuosille 2022 – 2040 on todella hälyttävä.

Ilkka Peltola Keskipiste-Leader ry:stä kertoi Leader-ryhmien esiin nostamia onnistumisia rahoituskaudelta. Leader-ryhmien rooli aktivoijana, neuvojana ja verkostoitujana on vähintään yhtä tärkeä kuin rahoittajan rooli. Nuoriso-Leader on ollut hyvä suomalainen toimintamalli, joka on levinnyt myös muihin Euroopan maihin. Korona-aikana korostui se, että kriisitilanteissa ihmiset turvautuvat mieluiten paikalliseen apuun. Maaseudun asukkaat ovat myös edelleen valmiita antamaan omaa aikaansa ja työpanosta heille tärkeiden asioiden edistämiseen. Rahoituskauden aikana Leader-hankkeissa on tehty yhteensä 3 miljoonaa tuntia talkootyötä.

Haasteina nousi esiin elinkeinojen kehittäminen, johon pitäisi panostaa enemmän Leader-ryhmissä. Rahoituskauden 2023-2027 valmistelussa Leader-strategioiden laatimisprosessi oli turhan raskas. Lisäksi pienten Leader-alueiden yhdistämisen olisi pitänyt Leader-ryhmien mielestä perustua vapaaehtoisuuteen.

Viranomaisyhteistyössä kumppanuus toimii hyvin ja hankehallintoa on onnistuttu keventämään, mistä Leader-ryhmät ovat antaneet positiivista palautetta. Myös siirtymäkausi oli onnistunut, ensimmäistä kertaa Leader-ryhmille ei tullut pitkää katkosta toimintaan kausien vaihteessa.

Keskustelu:

- Maaseudun kehittämisohjelma on kokonaisuus, joka vie eteenpäin yhdessä tekemällä. Yhteistyö on vahvuus ja sen avulla on selvitty myös monista ohjelma- kauden kiperistä tilanteista. Kauden oppeja kannattaa hyödyntää, kun aloitetaan seuraavan, vuoden 2027 jälkeisen, rahoituskauden suunnittelu ja tavoitteiden asettaminen.

- Toimintaympäristön muutos ja samankaltaiset haasteet ovat tuttuja myös rakennerahasto-ohjelmien puolella. Toivottavasti yhteistyö rahastojen välillä jatkuu, vaikka maaseuturahasto ei alkaneella rahoituskaudella ole enää mukana rahastojen yleisasetuksessa.
- Esityksessä mainittujen lisäksi Yhteistyö-toimenpiteellä on ollut suuri merkitys maaseudun kehittämisohjelman vaikuttavuuteen. Yritysryhmähankkeilla voidaan kehittää myös elinkeinoja. Yhteistyö-toimenpiteen vaikutusta esim. yritystoimintaan ja ruokaketjuun pitäisi tuoda enemmän esiin.
- Nyt pitäisi analysoida, mitä menneestä rahoituskaudesta opittiin ja mihin suuntaan halutaan mennä tulevaisuudessa. Keskittymisessä ja polarisaatiossa ollaan ehkä jo ylitetty raja, jossa sillä ei ole enää positiivisia vaikutuksia. Miten saadaan pidettyä mukana kehityksessä ne alueet, joilla kaikki mittarit näyttävät negatiivista kehitystä? Esim. Itä-Suomen alueilla väestö vähenee, siellä tarvittaisiin uusia toimia. Maatilojen sukupolvenvaihdosten vähäisen määrän syitä pitäisi analysoida syvällisesti. Nykyistä maataloustuotannon tasoa ei ole mahdollista ylläpitää, mikäli sukupolvenvaihdosten määrä pysyy näin alhaisena. Luomutuotannon osalta pitäisi miettiä, edetäänkö sen rahoituksessa markkinoiden mukaisesti. Hyvien hankkeiden rahoitus pitäisi varmistaa.
- Sukupolvenvaihdoksiin liittyvä selvitys olisi tärkeää käynnistää. Olisi syytä analysoida kehitystä sekä Itä- että Länsi-Suomessa.
- Hienoa, että Leader-toiminnassa on huomioitu nuoret. Maaseudulla on paljon työtä, jota voi tehdä pienyrittäjänä. Siihen tarvitaan pieniä investointeja. Esim. maallemuuttajat tarvitsevat paljon palveluita, mikä tuo mahdollisuuksia nuorille.
- Väestökehitys maaseudulla on huolestuttava. Sillä on myös vaikutusta huoltovarmuuteen, mikäli sama kehitys jatkuu. Rahoituskauden 2014-2022 alussa mietittiin, millainen tukivalikoima ohjelmaan otetaan käyttöön. Laaja paletti eri tukimuotoja osoittautui tässä suhteessa oikeaksi ratkaisuksi, koska se antaa vaihtoehtoja erilaisiin olosuhteisiin.

7. Maaseutuverkoston toiminta vuosina 2014-2022

Taina Vesanto esitteli katsauksen maaseutuverkoston toimintaan. Maaseutuverkoston toimintaa kehitettiin rahoituskauden aikana monin eri tavoin. Kauden alussa maaseutuverkosto oli juuri siirretty MMM:stä Maaseutuvirastoon (Ruokavirastoon). Maaseutuverkoston ohjausryhmän kokoa supistettiin, mutta uutena toimintatapana otettiin käyttöön teemaryhmät. Valittuja teemoja edistävät ryhmät toimivat kukin kahden vuoden ajan, yhteensä niitä oli 10 kpl rahoituskauden aikana. Maaseutuverkoston järjestämien tilaisuuksien määrä sekä osanottajien lukumäärä kasvoivat huomattavasti edelliseen kauden verrattuna. Myös ohjelman näkyvyys ja tunnettuus kasvoivat. Maaseutuverkosto

on toiminut hyvin ajan haasteissa ja trendeissä sekä kyennyt reagoimaan nopeasti muuttuviin tilanteisiin.

8. Muut ajankohtaiset asiat

Muita asioita ei ollut.

9. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään keväällä 2024, todennäköisesti etäkokouksena.

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti kaikkia seurantakomitean jäseniä, ohjelman toimeenpanoon osallistuneita tahoja sekä komissiota siitä valtavasta työstä, jota ohjelman toimeenpanon eteen on vuosien varrella tehty. Maaseutuohjelmalla on saatu paljon aikaan ja se on onnistunut reagoimaan varsin hyvin toimeenpanokaudella tapahtuneisiin muutoksiin. Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12:55.

Helsingissä 6.7.2023

Seurantakomitean puheenjohtaja,
kansliapäällikkö

Jaana Husu-Kallio

Seurantakomitean sihteeri,
neuvotteleva virkamies

Leena Anttila

